

ven bij stilstaan. Meer toevallig mag het heeten, want hij verkoos de eenzaterij, en de naastenliefde daarbij aan armen en onwetenden betoond, boven het kloosterleven met zijn stoffelijk ontginnen en tijdelijken vooruitgang op velerlei gebied. Maar hij begreep ook den wenk van hierboven, en gaf zich geheel aan missioneerij onder de heidensch gebleven Franken in het *Mempiscus*, en aan het hooger opvoeren der reeds van vroeger christelijke landgenooten. Op jaren gekomen, had hij wellicht zoo geen hinder meer van hoogmoed en zelfingenomenheid; trouwens onder de zijnen teruggekeerd, in het Boonsche, zal het wel meer naastenliefde en dankbaarheid geweest zijn, die zijn en hun hart vervulden, al was de vereering er niet vreemd aan.

Eeenigszins vreemd, dat wij van S. Amandus geen spoor in de *Vita* ontdekken, maar het komt mij voor, dat het operatiegebied, dat bij S. Amand veel uitgestrekter was, dat van S. Vulmar niet heeft doorkruist. Meer in het Westen, en onder beschaafde ingezetenen heeft Vulmar zijn taak volbracht. Hij is, zijn verblijf te Altusmons uitgezonderd, steeds werkzaam geweest in het oude bisdom Bononia-Taruenna. Tornacum, Cameracum, zelfs Nemetacum lagen buiten zijn bereik.

Is hij dan geen van de groot-bekeerders der VIIe eeuw, hij verdient 'n eereplaats onder de geloofsboden, niet alleen omdat hij 'n west-Frank is, die voor het eigen volk oprad, maar ook omdat hij voorzeker op 'n bescheiden ruimte veel goeds heeft gesticht onder Franken en Saksers, eventijdig met S. Amandus, S. Eligius, en nog anderen.

Antwerpen 25/1/39.

D. A. STRACKE S. J.

DE KARTUIZERS WILLEM VAN APSEL VAN BREDAN EN WILLEM VAN BREDAN.

Naar aanleiding van de studie van W. de Roy S. J. over « Willem van Absel van Breda, Karthuizer » (*Ons Geestelijk Erf*, deel XII, blz. 71-87) zij het mij vergund, enkele aantekeningen mede te deelen, welke wellicht mede kunnen bijdragen tot een beter kennis van den persoon en het werk van Apsel. De omstandigheid, dat in de 15de eeuw nog ten minste twee andere kartuizers hebben geleefd, die eveneens Willem van Breda heetten, maakt het noodzakelijk hier voorzichtigheid te betrachten.

Voordat Willem Apsel omstreeks 1430 kartuizermonnik te Herne bij Edingen is geworden, heeft hij aan de universiteit te Leuven gestudeerd. Hij stond daar ingeschreven als « Wilhelmus Apsel de Breda Leod. dioc. » 2 Februari 1429 behaalde hij den graad van baccalaureus artium¹⁾. Daar zijn naam in de Leuvensche registers met een p is geschreven evenals in de officieele stukken der Kartuizerorde en ook Bostius, zijn oudste biograaf en tijdgenoot, Apsel en niet Absel heeft geschreven, komt mij eerstgenoemde schrijfwijze als de meest juiste voor. In het necrologium der Utrechtsche kartuizers vindt men hem eveneens als « Wilhelmus Apsel » vermeld²⁾.

Zooals ik destijds reeds in het *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, deel VIII (Leiden 1930), heb medegedeeld, moeten er in de 15de eeuw drie kartuizers worden onderscheiden, die den naam Willem van Breda hebben gedragen. De oudste van hen heeft als monnik geleefd bij de monialen van Gosnay in Picardië, waar hij vermoedelijk als vicarius met de geestelijke leiding was belast. Hij is daar 7 November 1440 gestorven.

Het is deze Guilelmus de Breda, die als auteur moet worden aangemerkt van de tractaten *Super Genesim*, *Psalterium*

1) E. REUSENS, *Matricule de l'Université de Louvain I* (Bruxelles 1903), p. 243.

2) *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht*, deel IX, blz. 298.

et *Canticum Canticorum*, welke door P. de Roy op gezag van Paquot abusivelijk aan Apsel zijn toegeschreven. Dit wordt ons duidelijk medegedeeld in fol. 321 van den codex (Fonds-latin, no. 17274), bewaard in de Bibliothèque Nationale te Parijs. Dit hs. (pap. 290 × 207, 321 fol., XVe eeuw) bevat de genoemde werken van Willem van Breda, te weten :

fol. 1a-202b *Commentarius in psalmos* (Inc. : Beatus vir.... a beatitudine incipit doctrina David) ;

fol. 203a-272b *Meditationes super Genesim* (Inc. : Fac tibi archam de lignis.... Nota quod fabricatio archae fieri iussa est) ;

fol. 273a-321b *Commentarius in Canticum Canticorum* (Inc.-: Osculetur me osculo.... Quomodo sedet sola civitas).

De laatste beschreven bladzijde van het hs. bevat, zooals gezegd, den sleutel :

fol. 321b : Expliciunt Cantica Canticorum, que et cetera in hoc libro contenta composuit venerabilis pater meus dompnus Guilelmus de Breda, Cartusiensis devotissimus in monasterio Montis Sanctae Marie Virginis prope Gosnayum, cum devotis virginibus ejusdem ordinis, anno Domini M^o CCCC^o et XL° die septima Novembris feliciter defunctus. Et fuit iste liber inceptus et completus per me fratrem Johannem Multoris in monasterio beati Johannis Baptistae. (finitus 1444).

Het is derhalve geheel verklaarbaar, dat noch Bostius, noch Petreius de voormelde werken hebben genoemd onder de geschriften van Apsel. Paquot heeft in dit opzicht de jongere bibliografen op een dwaalspoor gebracht. Zij hebben niet aan de mogelijkheid gedacht, dat er meer dan één Willem van Breda in de Nederlandsche kartuizerkloosters der 15de eeuw heeft geleefd.

Apsel is 4 Augustus 1471 te Herne gestorven.

De derde Willem van Breda, die aandacht verdient, is 22 September 1468 te Roermond gestorven. Aanvankelijk was hij geprotest monnik van de chartreuse te Luik. Later heeft hij zich door een zoogenaamde tweede professie verbonden aan het Roermondsche convent. In de stadsbibliotheek te

Trier bevinden zich twee handschriften van Dionysius van Ryckel's tractaat *Contra pluralitatem beneficiorum ecclesiarum*, welke door Willem van Breda « manu antiqua et tremula » te Roermond zijn afgeschreven³⁾. Het eene beslaat fol. 162-186 van den codex no. 681, die afkomstig is van het klooster St. German. Het andere vindt men op fol. 32-56 van den codex no. 685, afkomstig uit de boekerij van de benedictijnerabdij St. Alban te Trier⁴⁾.

Beverwijk

H. J. J. SCHOLTENS

3) DR. A. HULSHOF, *Verslag van een onderzoek te Parijs naar handschriften en bescheiden, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland* (Utrecht 1912), blz. 30.

4) MAX KEUFFER, *Beschr. Verzeichnis der Handschriften der Stadtbibliothek zu Trier*, Sechstes Heft (Trier 1910), codices 681, 685.